

INNOVATIVE WORLD
Ilmiy tadqiqotlar markazi

ZAMONAVIY ILM-FAN VA TA'LIM: MUAMMO VA YECHIMLAR ILMIY-AMALIY KONFERENSIYA

Google Scholar zenodo OpenAIRE

+998335668868

<https://innoworld.net>

2026

«INNOVATIVE WORLD» ILMIY TADQIQOTLARNI QO'LLAB-
QUVVATLASH MARKAZI

«ZAMONAVIY ILM-FAN VA TADQIQOTLAR: MUAMMO VA
YECHIMLAR» NOMLI 2026-YIL № 5-SONLI ILMIY,
MASOFAVIY, ONLAYN KONFERENSIYASI

ILMIY-ONLAYN KONFERENSIYA TO'PLAMI
СБОРНИК НАУЧНЫХ-ОНЛАЙН КОНФЕРЕНЦИЙ
SCIENTIFIC-ONLINE CONFERENCE COLLECTION

Google Scholar

ResearchGate

zenodo

ADVANCED SCIENCE INDEX

Directory of Research Journals Indexing

www.innoworld.net
O'ZBEKISTON-2026

SON TUSHUNCHASINI O'RGATISH METODIKASI

Toshpulatov Bobur Rasul o'g'li

Termiz Davlat Pedagogika instituti o'qituvchisi.

Baratova Marjona,

Muhammadiyeva Mastura

Termiz Davlat Pedagogika instituti talabalari

Annotatsiya

Mazkur ilmiy maqolada matematika ta'limining fundamental tushunchalaridan biri hisoblangan son tushunchasini o'qitish metodikasining nazariy hamda amaliy jihatlari atroflicha tahlil qilingan. Son tushunchasining shakllanish jarayonlari, uni o'quvchilarga yetkazishda qo'llaniladigan metodlar, didaktik yondashuvlar, innovatsion pedagogik texnologiyalar va zamonaviy ta'lim usullari keng yoritilgan. Shuningdek, son tushunchasini o'qitish davomida uchraydigan muammolar hamda ularni samarali bartaraf etish yo'llari ilmiy asosda bayon etilgan.

Kalit so'zlar:son kategoriyasi, matematika metodikasi, boshlang'ich ta'lim, matematik tafakkur, didaktik yondashuvlar, innovatsion ta'lim, interfaol metodlar, sanash, mantiqiy fikrlash.

Kirish

Matematika fanining asosini tashkil qiluvchi eng muhim tushunchalardan biri — son tushunchasidir. Son yordamida o'quvchilar atrofda predmetlarning miqdorini aniqlash, ularni taqqoslash, guruhlarga ajratish va umumlashtirish malakalarini egallaydilar. Shu sababli son tushunchasini o'qitish metodikasi matematika ta'limining eng muhim va mas'uliyatli yo'nalishlaridan biri hisoblanadi.

Hozirgi davr ta'lim tizimida o'quvchilarning mustaqil fikrlashini rivojlantirish, bilimlarni ongli hamda chuqur o'zlashtirishga erishish ustuvor vazifalardan biri sifatida qaralmoqda. Bu esa son tushunchasini an'anaviy usullar bilan bir qatorda zamonaviy pedagogik texnologiyalar asosida o'qitishni talab qiladi.

Son tushunchasining mazmuni va pedagogik mohiyati

Son tushunchasi falsafiy hamda matematik kategoriya sifatida predmetlarning miqdoriy belgilarini ifodalaydi. Pedagogik nuqtai nazardan esa son tushunchasi o'quvchilarda matematik tasavvurlarni rivojlantiruvchi asosiy vosita vazifasini bajaradi.

Boshlang'ich ta'lim bosqichida son tushunchasi quyidagi tarkibiy qismlar orqali shakllantiriladi:

- sanash va tartib tushunchalari;
- miqdor bilan son o'rtasidagi bog'lanish;
- sonlarni taqqoslash;
- sonlar ketma-ketligi va qatori.

Yuqori sinflarda esa son tushunchasi yanada kengayib, manfiy sonlar, kasr sonlar, irratsional va haqiqiy sonlar kabi mavzularni qamrab oladi. Bu jarayonda o'quvchilarning abstrakt tafakkuri va mantiqiy tahlil qilish qobiliyati rivojlanadi.

Son tushunchasining shakllanish bosqichlari

Son tushunchasini o'rgatish bir necha bosqichlarda amalga oshiriladi.

1. Tayyorlov bosqichi

Ushbu bosqichda o'quvchilar predmetlarni sanash, guruhlash va taqqoslash orqali miqdoriy munosabatlarni anglay boshlaydilar. Ko'rgazmali vositalar va didaktik o'yinlar muhim o'rin egallaydi.

2. Asosiy bosqich

Bu bosqichda sonlarning nomlanishi, yozilishi va o'qilishi o'rgatiladi. Sonlar qatori, oldingi va keyingi son tushunchalari shakllantiriladi.

3. Mustahkamlash bosqichi

Son tushunchasi turli mashqlar, masalalar va amaliy topshiriqlar orqali mustahkamlanadi. Shu bilan birga, o'quvchilarning mustaqil ishlash malakalari rivojlantiriladi.

Son tushunchasini o'qitishning didaktik tamoyillari

Son tushunchasini samarali o'rgatish uchun quyidagi didaktik prinsip­lar­ga amal qilish muhim hisoblanadi:

- Ilmiylik prinsipi — tushunchalarning ilmiy asosda bayon qilinishi;
- Izchillik va ketma-ketlik — son tushunchasini bosqichma-bosqich rivojlantirish;
- Ko'rgazmalilik — vizual vositalar orqali tushunishni yengillashtirish;
- Faollik — o'quvchini ta'lim jarayonining faol ishtirokchisiga aylantirish;
- Individuallashtirish — o'quvchilarning imkoniyat va tayyorgarlik darajasini hisobga olish.

Son tushunchasini o'qitish metodlari va shakllari

Ta'lim jarayonida quyidagi metodlardan foydalanish samarali natija beradi:

- Tushuntirish va suhbat usuli — nazariy bilimlarni shakllantirishda;
- Amaliy mashqlar usuli — hisoblash malakalarini rivojlantirishda;
- Muammoli ta'lim usuli — mantiqiy tafakkurni rivojlantirishda;
- Didaktik o'yinlar — o'quvchilarning qiziqishini oshirishda;
- Axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish — interaktiv ta'limni tashkil etishda.

Mazkur metodlarning uyg'un qo'llanilishi ta'lim sifatini va samaradorligini oshiradi.

Son tushunchasini o'qitishda zamonaviy yondashuvlar

Bugungi zamonaviy ta'lim tizimida STEAM texnologiyalari, kompetensiyaviy yondashuv va interfaol metodlar son tushunchasini o'qitishda muhim o'rin tutadi.

Ayniqsa, real hayotiy vaziyatlar bilan bog'liq topshiriqlar orqali son tushunchasini o'rgatish o'quvchilarda amaliy kompetensiyalarni shakllantiradi.

Shuningdek, multimedia vositalari va elektron resurslardan foydalanish o'quvchilarning ta'limga bo'lgan qiziqishini kuchaytiradi.

Muammolar va ularni bartaraf etish yo'llari

Son tushunchasini o'qitish jarayonida quyidagi muammolar kuzatilishi mumkin:

- abstrakt tushunchalarni qabul qilishdagi qiyinchiliklar;
- o'quvchilarning darsdagi faolligining pastligi;
- metodlarning bir xilligi.

Ushbu muammolarni bartaraf etish uchun:

- ko'rgazmali va interfaol metodlardan keng foydalanish;
- individual yondashuvni kuchaytirish;
- ta'limni kundalik hayot bilan bog'lash maqsadga muvofiq hisoblanadi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, son tushunchasini o'qitish metodikasi o'quvchilarning matematik bilim va ko'nikmalarini shakllantirishda muhim o'rin egallaydi. Ilmiy asoslangan, zamonaviy va innovatsion yondashuvlar asosida tashkil etilgan ta'lim jarayoni o'quvchilarda matematik tafakkur, mantiqiy fikrlash hamda amaliy malakalarni rivojlantirishga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Alimuhamedov S. **Matematika o'qitish metodikasi.** – Toshkent: O'qituvchi, 2018.
2. Jo'rayev R.X., Saidov U.S. **Boshlang'ich ta'lim metodikasi.** – Toshkent: Fan va texnologiya, 2019.
3. Karimov I.A. **Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch.** – Toshkent: Ma'naviyat, 2008.
4. Qodirov A., Abduqodirov A. **Boshlang'ich sinflarda matematika o'qitish metodikasi.** – Toshkent: Sharq, 2017.
5. Polya G. **How to Solve It.** – Princeton: Princeton University Press, 2004.
6. Skemp R. **The Psychology of Learning Mathematics.** – London: Penguin Books, 1987.
7. UNESCO. **Teaching and Learning Mathematics.** – Paris: UNESCO Publishing, 2016.
8. O'zbekiston Respublikasi Xalq ta'limi vazirligi. **Umumiy o'rta ta'limning davlat ta'lim standarti.** – Toshkent, 2021.

